

Doc.: GA43/CC42/REP/14/tr

KEİPA GENEL KURULU KIRK ÜÇÜNCÜ OTURUMU
KÜLTÜR, EĞİTİM VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU

RAPOR*

"KEİ BÖLGESİNDEKİ GENÇ İŞSİZLİK VE İSTİHDAM POLİTİKALARI: GENÇ NESLİN GÜÇLENDİRİLMESİ İHTİYACI"

Raportör: Sn. David BERDZENISHVILI, Gürcistan

** Metin; Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu tarafından 9 Nisan 2014 tarihinde Antalya'da ele alınmış ve kabul edilmiş ve 14 Mayıs 2014 tarihinde Atina'da tertiplenen Kırk Üçüncü Genel Kurul tarafından onaylanmıştır.*

I. GİRİŞ

1. Dünya genelindeki ülkelerde devamlı olarak yüksek seviyede seyreden genç nüfus işsizlik oranları, bireylerin ve ekonomik büyümenin geleceğini tehdit etmektedir. 2013 yılında, 15-24 yaş aralığındaki bireyler arasında küresel işsizlik oranı, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından, 73 milyon gençle yaklaşık %12,6 olarak tahmin edilmiştir.

2. Gençler arasında kayıtdışı istihdam düzeyleri de ayrıca artmakta ve gençler kendi becerileri ve eğitimleriyle örtüşen işler bulma noktasında gittikçe zorlanmaktadır. Genç yetişkinler, diğer yetişkinlere göre üç kat daha fazla işsizlik riski taşımaktadır. Genç yetişkinler, eğitimlerine devam etmek, mesleki eğitim almak ve işgücüne etkin şekilde katılmak istemekte ancak zayıf ekonomiler, ayrımcılık ve fırsat eşitsizliği buna engel olmaktadır. İşsiz gençler krizi, bir neslin işsizliğe mahkum etme riski arz etmektedir.

3. Yakın geçmişte yaşanan ekonomik kriz Avrupa ve komşu bölgelerdeki işgücü piyasalarında belirsizliği körüklemiş, 2009'ta başlayan keskin resesyon yüz binlerce insanın işini kaybetmesine yol açmıştır.

4. KEİ Parlamenter Asamblesi kurulduğundan bu zamana kadar sosyal meseleleri önceliklerinin merkezine almıştır. İstihdam, bazıları aşağıda belirtildiği üzere Asamble tarafından kabul edilmiş olan çok sayıdaki rapor ve tavsiye kararında temel bir mesele olarak ele alınmıştır:

- KEİPA Üye Ülkelerindeki Geçiş Sürecinde Sosyal Haklar (14/1996);
- Karadeniz Bölgesindeki Göçmenlerin ve Yerinden Edilmiş İnsanların Hakları ve Sosyal Korunmaları (21/1997);
- Karadeniz Ülkelerinde Göçmen İşçilerin Korunmasına Ait Hukuki Çerçeve ve Göçmen Toplulukları ve Evsahibi Ülke Arasındaki İlişkiler (51/2000);
- Kadınların Siyasi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hayata Katılımları (61/2002);
- İşsiz İnsanların Toplumla Yeniden Bütünleşmesi (67/2002);
- KEİ Üye Ülkelerinde Yoksulluğa Karşı Mücadele (74/2003);
- Engelli İnsanların Sosyal, Ekonomik ve Vatandaşlık Haklarının İyileştirilmesi (77/2004);
- KEİ Üyesi Devletlerde Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi (100/2007);
- KEİ Üyesi Devletlerde Sosyal Uyum: Siyasal İstikrara Katkısı (103/2008);
- Küreselleşmenin KEİ Üyesi Devletlerde Sosyal Politikalara Etkisi (106/2008);
- KEİ Üyesi Devletlerde Göçmenlik – Sosyal ve Kültürel Yönler (109/2009);
- KEİ Üye Devletlerinde Sosyal Hak Reformları (130/2012);

5. KEİPA Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu, yukarıda bahsedilen işsiz gençler krizi bağlamında 9-10 Nisan 2014 tarihlerinde Antalya'da tertiplenecek olan 42. Toplantısının Ana Gündem maddesi olarak "KEİ Bölgesindeki Genç İşsizlik ve İstihdam Politikaları: Genç Neslin Güçlendirilmesi İhtiyacı" konusunu ele almaya karar vermiştir. Ermenistan, Azerbaycan, Bulgaristan, Gürcistan, Yunanistan, Moldova, Romanya, Rusya ve Türkiye ulusal delegasyonları Rapora katkılar sağlamıştır. Aynı zamanda ILO, AB, Avrupa Konseyi ve OECD'nin ve diğer ilgili uluslararası örgütlerin resmi web sitelerinden de referans materyaller temin edilmiştir.

II. GENÇ İŞSİZLİK - KEİ BÖLGESİNE GENEL BİR BAKIŞ

6. Modern ekonomilerdeki kesintisiz ekonomik yapılanma, yenilikçilik ve küreselleşme işgücü piyasalarında köklü dönüşümlere yol açmış, iş arzı ve vasıf dengesi arasında yaygın uçurumlar meydana getirmiştir. Yeni teknolojilerin hızla gelişmesiyle birlikte kısa ve orta vadede eski iş vasıflarının demode olması, en azından özel sektörde artan oranda işlerin geçmişte olduğu gibi evladiyelik olma özelliğinin kaybolmasına yol açmıştır. Bu durum bilhassa işgücü piyasası düzenlemeleri yeterli olmayan ve sosyal güvenlik sistemleri zayıf ülkelerde yaşanmaktadır.

7. İşgücü piyasalarındaki bu türbülans, önceden sübvansiyona dayalı olup hafif bütçe sınırlamaları dahilinde faaliyet gösteren tüm endüstrilerin hemen hemen yok olduğu geçiş ekonomilerinde daha da derin olmuştur. Neredeyse on yıllık bir sürdürülebilir ekonomik büyüme sonrası küresel ekonomik krizle birlikte resim birden tersine dönmüş ve birçok bölge ülkesinde işsizlik tırmanmaya başlamıştır.

8. Her ne kadar KEİ üye devletleri farklı sosyoekonomik kalkınma düzeylerine sahip olsa da, işgücü piyasası koşullarının zorluğu anlamında birtakım benzerlikleri paylaşmaktadır. Bu nedenle nispeten düşük canlılık ve istihdam oranları ve yüksek işsizlik oranları gözlenmektedir.

9. Yaşamın erken evrelerinde ve kayıt dışı ekonomilerde uzun süreli yaşanan işsizlik dönemleri gençlerin iyi bir kariyer ve gelir elde etme beklentilerini olumsuz etkilemektedir. Yüksek oranda genç işsizlik kısa ve uzun dönemde ekonomik tahribata neden olmaktadır. Yani genç yetişkinlerin evlenmesi, ev sahibi olmaları ve aile kurmaları uzun zaman almaktadır. Uzun vadede ise yavaşlamış ekonomik büyüme ve düşük vergi gelirleri anlamına gelmektedir. Genç işsizliğin ileri düzeylerde yaşandığı ülkelerde sosyal istikrarsızlık riski söz konusudur.

10. Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşulları Derneği (Eurofund), AB'de 7,5 milyon gencin istihdam veya eğitim-öğretim dışında kalmasına bağlı mevcut ekonomik kaybın her yıl ödenen sosyal yardımlar ve kayıp üretim anlamında 150 milyar €'ın üzerinde olduğunu (AB GSYİH'sinin %1,2'si) tahmin etmiştir. Bunun dışında işsizliğin ekonomiye, topluma ve bireylere, gelecekte artan işsizlik ve yoksulluk riski gibi uzun vadeli maliyetleri de vardır.

11. Gençlerin tümünün kazançlı ve tatminkar iş sahibi olmada karşılaştığı zorluklar aynı olmamakta, bu zorlukların kapsamı ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Yine de her ülkede, yüksek oranda uzun süreli işsizlik, bulunan işlerin tatmin edici nitelikte olmaması ve yüksek sosyal dışlanma riski gibi olumsuzlukların farklı kombinasyonlarını yaşayan çekirdek bir genç grubu bulunmaktadır. Nüfusu hızlı bir yaşlanmayla karşı karşıya olan üye devletlerde, bu grubun işgücüne başarılı bir şekilde katılması, sadece bu grubun kendi iş beklentilerinin ve refah düzeyinin iyileştirilmesi anlamında değil aynı zamanda genel ekonomik büyümenin, eşitliğin ve sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi için de çok önemlidir. Genç nüfusa sahip üye devletler için ise (Arnavutluk, Azerbaycan, Türkiye gibi), iş arayan gençler bir yandan büyüme fırsatı olsa da diğer yandan genç işsizlik ve iş hevesinin kırılması problemleri ele alınmazsa bir istikrarsızlık kaynağı haline gelebilir.

12. Genç işsizlik ve yetersiz istihdamdaki keskin artışlar, KEİ bölgesindeki birçok genci okuldan iş hayatına başarılı bir geçiş yapmaktan alıkoyan köklü yapısal engeller inşa etmiştir. Gençlerin işgücüne daha iyi bir giriş yapmaları ve kariyerlerinde ilerlemeleri için ihtiyaç duydukları vasıf ve desteğin verilmesi noktasında daha fazla şeyin yapılması gerektiği açıktır.

13. Son on yılda kaydedilen ekonomik büyümeye rağmen, bilhassa gençler arasında işsizlikle ve kayıt dışı ve istikrarsız istihdam koşullarıyla mücadele, **Arnavutluk** için ön planda yer alan bir meseledir. Yaş ortalamasının 30 olduğu ve nüfusun %25'inin 15-29 yaş aralığında bulunduğu Arnavutluk, Avrupa'nın en genç ülkelerinden biridir. Ancak özel sektör henüz büyüyen işgücünü hazmedecek durumda değildir. Resmi rakamlara göre işsizlik oranı %13,3 olurken ülkedeki işgücünün %58'i sigortasız işlerde yetersiz çalışma koşullarında ya da serbest çalışmakta, bu nedenle kayıt dışı istihdam yaratmaktadır. 19 ile 29 yaş aralığındaki gençler için resmi işsizlik oranı %24,3'tür. Diğer tahminlere göre ise genç işsizlik oranı %50'nin üzerindedir. Gençler arasında işsizlik bilhassa kırsal kesimlerde, özellikle Arnavutluk'un kuzey kesimlerinde yüksektir. Ayrıca, halihazırda çalışan gençlerin yaklaşık %70'i kayıt dışı veya sigortasızdır.

14. En yüksek işsizlik oranları, eğitim düzeyi düşük olan gençlerde görülmektedir. İşsiz gençlerin %49,2'den fazlası temel öğretim (%56,7 erkek, %39,3 kadın), %32'si orta öğretim (%33,9 erkek, %30 kadın) ve %18,5'i üniversite mezundur (%9,3 erkek ve %30,7 kadın). Lise mezunu gençlerde ise düz lise mezunlarında meslek lisesi mezunlarına göre işsizlik oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

15. **Ermenistan** Devlet İstatistik Kuruluşuna göre 18-30 yaş grubu, tüm nüfusun %31,27'sini oluşturmaktadır. "Gençlerin istihdam kurumundaki mevcut uygulamaları" konulu araştırmanın sonuçlarına göre gençlerin %73,3'ü kazançlı ya da gönüllü bir işte çalışmamaktadır. Ayrıca araştırma verilerine göre gençlerin %48,7'si istihdam edilmekte, %18,7'si işsiz ve ekonomik olarak atıl dilim %32,6'yı oluşturmaktadır. Gençler arasında işsizlik oranı %27,8 olurken ülkedeki genel işsizlik %20,7'lik bir kesimi oluşturmaktadır. En yüksek işsizlik oranı 20-24 yaş grubunda görülürken ekonomik olarak en atıl dilim 18-19 yaş grubu olmaktadır. Demografik açıdan bakıldığında kentsel işsizlik %22,8'lik oranla daha yüksek seyretmektedir. Kırsal kesimlerde bu oran %13,1 ile nispeten daha düşüktür: bu oranı şekillendiren durum kırsal nüfusun tarım arazilerine sahip olması ve bu nedenle bu grupta yer alan insanların serbest meslek erbabı olarak kabul edilmesidir.

16. **Azerbaycan**, Avrupa ve BDT ülkeleri arasında genç nüfusu büyüyen sayılı ülkelerden biridir. Genç nüfusunun %28'den fazlasının 15-29 yaş, çocukların %22,2'sinin 0-14 yaş aralığında olduğu ülkede, istihdam yaratılmasını teşvik etmeye yönelik devam etmekte olan projeler, gençlerin her yıl işgücü piyasasına katılması açısından çok kıymetli olmuştur. Genç işsizlik 2000lerin ilk yarısında önemli bir problem olmuş ancak 1999 ile 2010 yılları arasında toplam genç işsizlik oranı %18,4'ten %11,0'e düşmüştür. Aynı dönemde, genç kadınların işsizliğe erkeklere göre daha fazla maruz kalması trendi tersine dönmüştür. Son on yıl içerisinde yüksek eğitime başlayan öğrencilerin hızla çoğalmasıyla birlikte, yüksek eğitime katılımın artması genç istihdamında gerilemeyi ve bunun beraberinde işsizlikteki artışı da açıklamaktadır.

17. Ülke genelindeki genel işsizlik oranı %5,0 olurken, bu rakam 2012 yılında 15-29 yaş grubu için %10,3 (2007, 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla %11,8, %11,3 ve %10,8) olmuş,

15-24 yaş grubunda ise %14,1 olarak gerçekleşmiştir (%14, %14,9 ve %14,7). İşsiz 15-29 yaş grubunun %56,8'i kadın, %43,2'si erkektir.

18. **Bulgaristan'da**, 2013'ün ilk dokuz ayı için genç işsizlik oranı (15-24 yaş grubu için) ortalama %28,3 olmuş, bir önceki yılın aynı dönemine göre %0,2 oranında daha yüksek gerçekleşmiştir. Eurostat'a göre 2012 yılında çalışmayan veya okumayan gençlerin oranı %21,5 olmuş, bu oran 2011 yılına göre %0,3 oranında daha düşük gerçekleşmiştir, ancak bu düşüşe rağmen 2012 yılı için diğer AB üye devletlerindeki endeks değerlerine kıyasla halen en yüksek oran durumunda olmuştur.

19. Ulusal mevzuata göre 15-19 yaş grubu, İstihdamı Geliştirme Politikasının hedef grubunu teşkil etmektedir. 2013 yılında 15-29 yaş grubundaki kayıtlı işsiz gençlerin ortalama sayısı 74.720 olarak gerçekleşmiş olup bu rakam 2012'ye kıyasla hemen hemen aynı seyretmiştir. Aynı dönemde 15-29 yaş grubundaki gençler için işsizlik oranı %0,4 oranında düşmüş, 2013 yılında ise ortalama %20,1 oranında gerçekleşmiştir.

20. 2012 yılında **Gürcistan'da** yıllık işsizlik oranı %0,1 oranında hafif bir azalma göstermiş ve %15,0 olarak gerçekleşmiştir. 15-19 yaş grubu için genç işsizlik oranı %36,9, 20-24 yaş grubu için %32,2 ve 25-29 yaş grubu için %25 olarak gerçekleşmiştir. Genç işsizlik problemine neden olan faktörler şunlardır: işgücü piyasanın organizasyonu, işyeri eksikliği, potansiyel işveren ile iş arayan vasıflı elemanın eşleşmesi problemi, yetersiz staj ve eğitim uygulama programları. Bahsedilen son faktörün arkasındaki neden iş arayan gençler arasında deneyim ve vasıf eksikliği olup bu durum işverenlerin iş deneyimi ile ilgili temel taleplerinin sağlanmamasına neden olmaktadır.

21. **Yunanistan'da**, 2010-2011 döneminde ülkeyi derinden vurmuş olan kriz akabinde işgücüne katılım oranı, yapısal değişiklikler ve tasarruf tedbirlerinden dolayı daha da düşüş göstermiştir. İstihdamdaki çöküş herkesi ilgilendirirken gençler için istihdam oranı cinsiyet, eğitim durumu veya bölgesel yoğunluktan bağımsız olarak çok daha hızlı bir düşüş göstermiştir. Yunanistan'daki tüm genç kategorileri, işsizlikte ciddi bir artışla karşı karşıya kalmıştır. Genç kadın işçiler ve genç yabancı işçiler, genç işsizliğe en ciddi şekilde maruz kalan kesimdir.

22. Genç işsizlikte en yüksek pay 15-24 yaş grubuna aittir. Ülkenin genelinde ortalama işsizlik oranı Temmuz 2013'te %27,6 olurken Yunanistan'da 15-24 yaş grubu için genç işsizlik oranı %57,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, bu yaş grubu için daha önceden iyi kontrol edilen işsizlik zeminine aykırılık teşkil etmektedir. Dikkate alınması gereken diğer bir husus da, genç işsizliğin AB genelinde yüksek eğitime (3-4. kademe) devam eden gençler arasında en yüksek oranda seyretmesidir. En yüksek genç işsizlik yüksek öğrenim gören gençler tarafından yaşanmakta olup bu durum muhtemel olarak bu kesimin tatmin edici iş olanaklarına ve çalışma koşullarına dair beklentilerinden kaynaklanmaktadır.

23. **Moldova'da** genç işsizlik oranı, ülkede diğer nüfus kategorilerine kıyasla halen yüksektir. Ulusal İstatistik Dairesi, İLO metodolojisine göre, 2013'ün üçüncü çeyreğinde 15-29 yaş grubunda kayıtlı 24,1 bin işsiz genç olduğunu tahmin etmektedir ki bu rakam toplam işsiz sayısının neredeyse %47'sidir. 15-29 yaş grubundaki gençler aktif nüfusun %22,6'sını ve toplam istihdamın hemen hemen %22'sini oluşturmaktadır. 15-29 yaş grubundaki gençler arasındaki istihdam oranı %29,9'dur ve ülkedeki genel istihdam oranına (%42,7) ve bilhassa 45-54 yaş grubundaki ve 35-44 yaş grubundaki diğer nüfus gruplarının istihdamına (sırasıyla

%64,5 ve %62,7) kıyasla düşük seyretmektedir. 15-24 yaş grubundaki nüfusun işgücüne katılım oranı %19,7 ile daha da düşük olurken genel işsizlik oranı %11,8'dir.

24. Gençler arasında görülen yüksek işsizlik oranlarının farklı nedenleri söz konusudur. Moldovalı gençlerin yaşadığı problemlerden biri, okuldan iş hayatına geçiş sürecinde yaşanan zorluklardır. İlk işe girişte deneyim eksikliği, dünya genelinde gençlerin yaşadığı temel bir problemdir. Moldova'da bu durum, genç nüfusun azalmasıyla birlikte daha da kötüye gitmiş olup yüksek işsizlik oranından ötürü umudunu kaybeden birçok genç yurtdışında iş bulma amacıyla ülkeden ayrılma kararı vermektedir.

25. İşverenlere göre gençler, üçüncü kademe eğitim sistemi (meslek liseleri, ihtisas okulları ve yüksek eğitim kurumları) mezunları olsalar dahi işgücü piyasasının aradığı özelliklere yeterince hazırlıklı değildir. İşverenler, ilk olarak genç çalışanlara yatırım yaparak bu kesimin üretkenliğini yükseltmelidir ancak işverenler genelde böyle bir riski almaktan kaçınmaktadır.

26. Ekonomik resesyon, **Romanya**'da da işsizlik problemini şiddetlendirmiştir. Bu durumdan en fazla etkilenen nüfus kategorileri işgücü piyasasının uç kesimlerinde yer alan gençler ve yaşlılardır. Bu nedenle 2012 yılında gençler (15-24 yaş grubu) arasında istihdam oranlarına ilişkin olarak Romanya ile AB-27 ülkeleri arasında ciddi farklılıklar söz konusudur. Bu göstergenin ortalama değeri Romanya'da AB'ye göre %9 daha düşüktür (ortalama değer Romanya'da %23,9 olurken AB-27 ülkelerinde %32,9'dur), ve bu fark genç kadınlar açısından daha yüksektir (%10,7). 15-24 yaş grubu için genç işsizlik oranı 2008 yılında %18,6'den 2012'de %22,7'ye yükselmiştir. Bu göstergenin %25'in üzerinde olduğu üç bölge vardır: İç Bölge (%31,7), Güney-Doğu (%31,3) ve Güney Muntenia (%30,2).

27. Genç işsizlik oranını eğitim düzeyi ve gençlerin vasıfları ile işverenlerin aradığı vasıflar arasındaki dengesizlik etkilemektedir. Deneyim eksikliği, diğer çalışanlara kıyasla gençleri işsizliğe daha fazla maruz bırakmaktadır (işverenlerin %59'u eğitimsiz gençleri istihdam etmeyi tercih etmemektedir).

28. **Rusya**'da, 16-29 yaş grubundaki gençler, toplam çalışan nüfusun %35,0'dan daha fazlasını oluşturmaktadır. Gençlerin 2013'ün 3. çeyreğinin toplam işsiz sayısındaki oranı (ILO yöntemine göre) %36,9 olmuştur. Her yıl 14-29 yaş grubundaki yaklaşık 2 milyon genç iş ve işçi bulma kurumlarına başvurmaktadır. Genç işsizlik oranı daha yaşlı gruplara kıyasla çok daha yüksektir ancak bu durum, 15-25 yaş grubundaki gençlerin önemli bölümü öğrenci olduğundan gençlerin iktisadi faaliyetlerdeki payının düşük olmasıyla açıklanabilir. Genç istihdamında en önemli problem, aşağıdaki faktörler nedeniyle eğitim hizmeti sektörü ile işgücü piyasası arasındaki zayıf bağıdır:

- Mesleki personel talebine dair tahminlerin olmaması;
- İş arayanların mesleki vasıflarının büyüklüğü, kapsamı veya niteliği ile işgücü piyasasının taleplerinin birbiriyle örtüşmemesi;
- Eğitim standartlarının ve programlarının hazırlanmasında ve ayrıca uzmanlığın ve vasfın değerlendirilmesine yönelik bir sistemin geliştirilmesinde işverenler ile mesleki eğitim kuruluşları arasında etkileşim olmaması.

29. Mezun gençlerdeki işsizliğin en yaygın nedenleri eleman arayan işyerlerinin bulunmaması (%50), iş deneyiminin olmaması (istihdam dönemi) (%48), yetersiz ücret düzeyi (%31), uzmanlık alanına göre mevcut boş pozisyonların bulunmamasıdır (%17). Eğitim

kurumlarından mezun olan her yıl 2,1 milyonun üzerindeki gençten %10'u işsizlik riski ile karşı karşıyadır.

30. **Sırbistan**'da, onbeş-otuz yaş grubundaki çok sayıda genç işsizdir veya ağırlıklı olarak kayıtdışı işgücü piyasasında olmak üzere geçici veya düşük ücretli işlere hapsolmuş durumdadır. Sırbistan'da 15-24 yaş grubundaki gençlerin işsizlik oranı 2010'ın ilk çeyreğinde AB-27 ülkelerindeki %20,3'lük orana kıyasla %46,4 olarak gerçekleşmiş olup ne eğitim ne de iş hayatında yer alan gençlerin oranı %9,6'dır.

31. Ulusal İstihdam Eylem Planına göre 15-24 yaş grubundaki gençlerin %15,1'i çalışan, %46,4'ü işsiz ve %28,2'si aktif olarak iş arayan kesimi oluşturmuştur. Çok sayıda genç, işsizlik stresi altında eğitimlerine devam etmiştir.

32. İşsiz gençlerin en yüksek dilimini 15-19 yaş aralığındaki gençler (orta öğretim dönemi), kadınlar, orta ve ilköğretim mezunları oluşturmaktadır. 19-24 yaş grubunda istihdam oranı 64 yaş üzerindeki nüfusla, yani çalışmayan nüfusla benzerlik arz etmektedir. En kaygı verici kesim ise iktisadi olarak atıl durumdaki 19-24 yaş grubudur (iktisadi atalet oranı %71,7'dir). Bu yaş grubunun atıl olmasının altındaki en yaygın nedenler bu kesimin halen eğitim veya öğretim hayatına devam etmesidir. İş arayan 15-24 yaş grubunun yarısı işsiz olurken %78'i ilk kez iş bulma arayışı içerisinde. Yüksek işsizlik oranı, okul ve üniversite camialarının revize edilme ihtiyacı içerisinde olduğunu ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap veremediğini göstermektedir. Örneğin, meslek okullarının sadece %18'i yeni reformdan geçirilmiş profiller içerisinde yer almaktadır.

33. 2009 yılında GSYİH'sı yaklaşık %5 oranında daralma gösteren ve işsizlik oranı %14'lere yükselen **Türkiye** de yine küresel mali krizden ciddi anlamda etkilenmiştir. Ancak pek çok Avrupa ve KEİ ülkesinin aksine, ülke nispeten iyi bir toparlanma sergilemiştir. 2011 yılı başlarında işsizlik oranı kriz öncesi seviyelere geri dönerek Mart 2011'de %11'in hemen altına inmiştir. Genç işsizlik oranları aynı trendi izlemiştir: 2009 yılında 15-24 yaş grubunun işsizlik oranı %22,7'ye ulaşırken 2012 yılında bu oran yeniden, 2006 oranının (%16,4) altında bulunan %16,2'ye gerilemiştir.

34. Özel politika gerektiren nüfus grupları ağırlıklı olarak kadınlar, gençler, uzun süre işsiz kalanlar ve engelliler olurken, ilgili mevzuatta pozitif ayrımcılığa yönelik düzenlemelere rağmen bu kesimin işgücüne katılımı düşüktür. Bu nüfus grupları genellikle düşük ücretli kayıtdışı işlerde istihdam edilmekte ve yüksek işsizlik riskine maruz kalmaktadır.

35. **Ukrayna**'da, gençlerde işsizlik oranı 2008 yılında %13,0'ün üzerinde gerçekleşmiş olup bu oran genel işsizlik oranının iki katıdır. 2011 yılında bu oran %18,6'a yükselmiştir (kayıtlı işsizlerin %30,0-40,0 aralığı 35 yaşın altındaki kesimdir). İşsizlik, kırsal bölgelerdeki gençler için çok daha yüksektir, bu durum büyük şehir merkezlerine ve ülke dışına göçe neden olmaktadır. Kırsal nüfusun %8,0'i ve kent nüfusunun %4'ü işgücü göçü kapsamında yer almaktadır.

KEİ bölgesinde sağlıklı istihdamın önündeki engeller

36. Üye devletler tarafından bildirilen yukarıdaki durum çerçevesinde ve her ülkenin kendine özgü şartlarına karşın, KEİ bölgesinde gençler için sağlıklı istihdamın önündeki genel

engeller, 2012 yılının Mart ve Mayıs ortası arasındaki dilimde düzenlenen Genç İstihdamı ile ilgili bir dizi ulusal ve bölgesel etkinliği takiben (*Gençlerle ilgili çalışmalar: Genç istihdam probleminin ele alınması – Gençlerle ilgili düzenlenen ulusal ve bölgesel etkinliklerin öne çıkan yönleri*) ILO tarafından yapılmış kategorizasyon ile örtüşmektedir.

37. **İstihdam büyümesi yavaş olan ekonomiler:** düşük büyümeye paralel olarak özel sektör yatırımlarının düzeyleri düşük seyrederek, ticari dinamizm yetersizdir ve yeni işletmelerin kurulması sınırlı kalır. Bu koşullar işgücü talebini düşürür ve bilhassa gençler için istihdam yaratılmasını baltalar.

38. **Düşük nitelikli işlere mahkumiyet:** geçici iş sözleşmeleri işe girişi hızlandırırken gençleri bu işlere mahkum ederek daha kalıcı ve saygın işlerden uzak tutmaktadır. Okul-ış geçiş sürecinin sürüncemeli ve zor olması, gençlerin sigortasız, kayıt dışı, düşük ücretli veya geçici işlerde çalıştırılması ve bunun yanı sıra mevcut etkin işgücü piyasasının, eğitim ve istihdam programlarının gençlere sınırlı ölçüde açık olması bölge genelinde sağlıklı istihdamın önündeki en yaygın engeller olarak öne çıkmaktadır.

39. **İşgücü piyasası ile çalışan vasıfları arasındaki dengesizlik:** tüm üye devletler tarafından bildirildiği üzere, ivedilikle ele alınması gereken engeller arasında, eğitim ve öğretim sonuçları ile işgücü piyasası tarafından talep edilen vasıfların birbiriyle örtüşmemesi yer almaktadır.

40. **İş ile iş arayanlar arasındaki bağlantının yetersiz olması:** mevcut iş olanakları ile ilgili yetersiz veya hatalı bilgi, bilhassa iş ağlarına ve sosyal ağlara erişimi sınırlı olan gençler için, işverenlerle iş arayanların birbirini bulmasını sınırlandırmaktadır. İşin nerede ve nasıl aranacağı ile ilgili bilgi eksikliği söz konusudur. Gençler genellikle devletin iş ve işçi bulma hizmetlerinin, kendilerine iyi bir iş bulma noktasında her zaman etkin araç ve destek sağlamadığını düşünmektedir.

41. **İş deneyimi beklentisi:** gençler sıklıkla, iş deneyimine sahip olmadıklarından ötürü işe alınmadıkları ve işe alınmadıkları için de iş deneyimine sahip olmadıkları bir kısır döngü yaşamaktadır. Gençlerin, "iyi bir iş" bulma adına ailelerinin irtibatlarını kullanma trendi çok yaygındır.

42. **Sermayeye ve girişimcilik/işletme eğitimine ulaşamama:** gençlerin çok azı girişimcilik eğitimi ve öğrenimi almakta ve mali, fiziksel ve sosyal sermayeye sınırlı erişimleri olabilmektedir. Birçok üye devlette aynı zamanda girişim kültürü eksikliği söz konusudur.

43. **Gençlerin sınırlı katılımı:** genç istihdamı programlarının veya politikalarının geliştirilmesinde gençlerin rolü sınırlıdır.

III. KEİ ÜYE DEVLETLERİNDE POLİTİKA ÇIKTILARI

44. **Arnavutluk** Hükümeti ve sosyal ortakları tarafından hazırlanmış olan Genç İstihdamı ile ilgili Eylem Planı (2010-2013), gençler için eksiksiz, kazançlı ve özgürce seçilen iş olanaklarının geliştirilmesinde takip edilecek belli temel çıktılar tanımlamıştır, bunlar konu başlıklarıyla sıralanacak olursa:

- Genç işgücü piyasası yönetiminin güçlendirilmesi (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İstihdam Politikaları Başkanlığının istihdam politikaları döngüsünü yönetme kapasitesinin güçlendirilmesi, tüm yerel iş ve işçi bulma bürolarındaki Ulusal İstihdam Hizmetleri reformuna hız kazandırılması ve genç istihdamı için yerel ortaklıklar kurulması)
- Gençlerin yerli işgücü piyasasına dair beklentilerinin, istihdam edilebilirliği geliştirmek suretiyle karşılanması (eğitim sisteminin işgücü piyasasının taleplerine uyumlu hale getirilmesi; vasıf açığını kapatmak için gençlerin yetişkin eğitime erişiminin artırılması, ön mesleki bilginin takdir edilmesine yönelik bir sistem geliştirilmesi ve gençlerin kariyer geliştirme hizmetlerine erişiminin sağlanması)
- Özel sektörün gençler için sağlıklı iş olanakları yaratılmasındaki rolünün geliştirilmesi (gençlerin istihdam edilmesine ağırlık veren yatırımların teşvik edilmesi; insan kaynağı geliştirme ve genç istihdamını büyütme amaçlı teşviklerin sağlanması; gençlerin okuldan iş hayatına geçişlerini kolaylaştırmak amacıyla mesleki eğitim programlarının hazırlanması; bireylerin ve işletmelerin kayıtlı ekonomiye terfi edilmesine yönelik bir teşvik sistemi oluşturulması ve gençler arasında çalışan hakları ile ilgili farkındalığın artırılması)
- İşgücü piyasası ile ilgili özel amaçlı projeler vasıtasıyla dezavantajlı gençlerin işgücü piyasasına katılımının artırılması (nüfusun en dezavantajlı gruplarının ihtiyaçlarını ele alacak etkin işgücü piyasası politikaları tasarlama, hedefleme ve finanse etme reformu).

45. **Ermenistan**'da, genç istihdamı ve gençler için istihdam olanaklarının yaratılması, 2008-2012 dönemi için Ulusal Gençlik Politikasının ana önceliklerinden biri olmuş ve aynı zamanda çeşitli sivil ve sivil olmayan kuruluşlar için bir öncelik olarak öne çıkmıştır. 2006 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından devlete bağlı gelir amacı gütmeyen "Gençlerin Mesleki İntibakı Merkezi" kurulmuştur. Çeşitli STKlar ve aynı zamanda işletmeler, gençlerin eğitime yönelik kendi merkezlerini açmak suretiyle bu sorunu ele almaya başlamıştır. Kasım 2012'de Ermenistan, 2013-2018 Ulusal İstihdam Stratejisi ve Eylem Planını kabul etmiş olup bu planda istihdam politikası alanında orta vadeli hedeflere ve bu hedeflere ulaşılması için belli projelere yer vermiştir. Ayrıca 2012-2016 Eylem Planı vasıtasıyla bir mesleki eğitim ve öğretim (VET) reformu gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede Ulusal Mesleki Eğitim ve Öğretim Fonu, kamu kuruluşlarının temsilcilerinin ve sosyal ortakların yer aldığı müteveli heyetini kurmuştur.

46. **Azerbaycan**'da, "2011-2015 İstihdam Stratejisinin hayata geçirilmesiyle ilgili Devlet Programı", ve "2011-2015 dönemi Azerbaycan Gençliği" ile ilgili Devlet Programı ve diğer devlet programları çerçevesinde, genç nesil için istihdam sağlama ve girişimciliği artırma, eğitim sistemini (bilhassa mesleki eğitimin) işverenlerin kaliteli işgücü yönündeki artan talepleri ile uyumlu hale getirme, eğitim kurumlarında kariyer danışmanlığını artırma, yaşamboyu öğrenme anlayışını geliştirme, gençler için istihdam fuarları ve işgücü paylaşımları düzenleme, işverenleri gençleri istihdam etmeye sevk edecek mali teşviklerin ve vergi teşviklerinin uygulanmasına yönelik bir mekanizma kurma, vb. gibi alanlarda belli çalışmalar yapılmaktadır.

47. Aynı zamanda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Devlet İstihdam Dairesi, ülke genelindeki tüm orta öğretim okullarında danışmanlık hizmetleri hayata geçirmiş ve ilgili

eğitsel ve metodolojik materyallerin, anketlerin vb. dağıtımını gerçekleştirmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde danışmanlık hizmetleri kapsamında yer alan insan sayısı düzenli bir artış göstermektedir.

48. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Azerbaycan'daki Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Norveçli "SYSLAB" firması ile ortaklaşa "Azerbaycan'da İstihdamın ve İnovasyonun Geliştirilmesi" projesini geliştirmiştir. Bu proje çerçevesinde Bakü'de SYSLAB Merkezi açılmıştır. Bu Merkez, işsizlerin iş bulma becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimler düzenlemekte, işgücü piyasasına entegre olmayı hızlandırmakta ve devlet istihdam politikaları içerisinde yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Bakanlık aynı zamanda ülkenin diğer kentlerinde ve bölgelerinde de bu merkezlerden açmayı tasarlamaktadır.

49. **Bulgaristan**'da Genç Nüfus arasında İşsizliğin Azaltılması Politikası, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (MLSP) için bir öncelik konusudur. MLSP, belirtilen zorluklara karşı aksiyon almak amacıyla bakanlıklar, sosyal ortaklar, gençlik teşkilatları ve diğer STKlar ile işbirliği yaparak Avrupa Gençlik Teminatı Uygulama Projesi için bir Ulusal Plan (NPEYGIP) hazırlamış, bu Plan 2013 sonunda Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. 2014 başından bu yana Bulgaristan NPEYGIP tedbirlerini uygulamakta olup bu tedbirler iki ana gruba ayrılmaktadır: işgücü piyasasının etkinleştirilmesi ve entegre edilmesi. Gençlerin etkinliğini arttırmak ve onları istihdam/egitim süreçlerine dahil etmek için kullanılan spesifik araçlar ve uygulamalar şunlardır;

- Tüm gençlere, işgücü piyasasında daha etkin bir davranış sergilemelerine yönelik teşvik ve destek sağlayan ve buna bağlı olarak iş sahibi olmalarına katkı veren aracılık hizmetleri sağlanmaktadır.
- İstihdama katılma zorluğu ve işverenin ve iş arayan gencin taleplerinin örtüşmesi noktasındaki problemin üstesinden gelmek amacıyla İstihdam İdaresi, gençler için istihdam alışverişleri olarak isimlendirilen, potansiyel işverenlerin herhangi bir ön taahhüt ve yükümlülük olmaksızın iş arayan insanlarla bulunduğu hem genel hem de özel nitelik taşıyan gayriresmi platformlar düzenlemektedir.
- Gençler, bütçe fonları ile ve İnsan Kaynakları Geliştirme Uygulama Programı (OPHRD) kapsamında finanse edilen tüm istihdam ve eğitim programlarına, uygulamalarına ve planlarına dahil edilmektedir.

50. İş Deneyim Fırsatları Sağlamak Suretiyle Gençler için İstihdam Yaratma Projesi çerçevesinde gençlere, özel sektörden ve kamu sektöründen işverenler nezdinde, orta veya yüksek eğitimlerinin mesleki alanında edinmiş oldukları eğitimle örtüşen pozisyonlarda, işgücü piyasasında rekabet güçlerini arttırma amacıyla aracılık hizmetleri ve staj olanakları sunulmaktadır.

51. İktisadi faaliyet göstermeyi planlayan işsiz gençler, İnsan Kaynakları Geliştirme Uygulama Programı kapsamında Bağımsız İktisadi Faaliyet Geliştirme Projelerinin Hayata Geçirilmesini Destekleme Projesi çerçevesinde sunulan ihtisas eğitimlerine ve hizmetlere iştirak edebilmektedir. Proje, kendi işlerini kurmak için gereken başlangıç sermayesine ve uygun mesleki eğitime ve yönetim vasıflarına sahip olmayan işsizlere destek vermektedir.

52. İşgücü piyasasında rekabetçi nitelik için yeni bilgi ve vasıflara ihtiyacı olan gençlere, işverenler tarafından talep edilen vasıfları, bilgiyi ve uzmanlığı kazandırma eğitimlerine katılım fırsatları tanınmaktadır. İnsan Kaynakları Geliştirme Uygulama Programı tarafından finanse edilen Projeler (örn. "Development", "I can More" projeleri) çerçevesinde gençler, çeşitli mesleklerde beceri kazanma, temel yetkinlikler kazanma veya sahip oldukları temel yetkinlikleri geliştirme (bilgi ve iletişim teknolojileri becerileri, yabancı dil uzmanlığı, ekip çalışması becerileri, girişimcilik becerileri, vb.) yönünde eğitim görmektedir.

53. Ağustos 2012'de kabul edilen **Gürcistan** Ulusal Gençlik Politikası, Gürcistan Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından, Bakanlık ile Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) ve bunun yanı sıra diğer bakanlıklar, gençlik örgütleri ve yerel yönetimler, uluslararası örgütler ve uzmanlar ile işbirliğine dayalı olarak hazırlanmıştır. Gençlik Politikasının amacı gençler için uygun bir ortam oluşturulmasını teşvik etmek, gençlerin potansiyelini geliştirmek ve gençleri toplumun tüm dinamiklerine dahil etmektir. Ulusal Gençlik Politikası Belgesi çerçevesinde ulusal eylem planlarının, aralarında Gençlerin Eğitimi, İstihdamı ve Devinimi'nin de bulunduğu dört tematik konu başlığı etrafında tasarlanması gereklidir. Ulusal Gençlik Politikasının yürütülmesi çerçevesinde 2013'te "Gençlik Politikası Geliştirme Amaçlı Devlet Kurumları arası Koordinasyon Konseyi" kurulmuştur.

54. Ayrıca Çalışma, Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı bünyesindeki Sosyal Hizmetler Dairesi İstihdam Programları Departmanı gözetiminde bir devlet istihdam web-portalı (WorkNet.gov.ge) oluşturulmuştur. WorkNet programı, iş arayanlara, kendilerini geliştirme ve faydalı bilgilere erişme olanağı sağlamaktadır. İş arayan insanların farklı meslek alanlarında süregelen gelişim fırsatlarını görmelerine, mevcut boş pozisyonları öğrenmelerine, vb. olanak vermektedir. WorkNet servisi aynı zamanda kendi web sitelerini kurmak, uygun insan kaynağını bulmak, işgücü piyasası hakkında istatistiksel verilere ulaşmak isteyen işverenlere de hitap etmektedir.

55. **Yunanistan**, AB Gençlik Teminatı Programı çerçevesinde konuyla ilgili Uygulama Planını sunmuştur. Yunanistan, halihazırda İş ve İşçi Bulma Dairesine işsiz olarak kayıtlı çok sayıdaki genci, bunun yanı sıra Ulusal İstatistik Kurumu'nun NEET ("Eğitim, İstihdam veya Öğretim sürecinde bulunmayan" gençler) istatistiğini ve ayrıca zorlu makroekonomik şartları hesaba katarak 15-24 yaş grubuna giren uzun süreli işsizler, işsizliğin yüksek olduğu bölgelerde yaşayan gençler ve gelir düzeyi çok düşük ailelerin genç fertleri gibi işgücü piyasasında kalıcı olarak kenara atılma riskiyle karşı karşıya olan spesifik grupların maruz kalabileceği sosyal dışlanma riskini ilk planda ele alma amacıyla bu gruplara öncelik vererek Gençlik Teminatı Uygulama hedefini kademeli olarak hayata geçirme yoluna gidecektir. Plan kapsamında yer alan projeler iki gruba ayrılmaktadır:

- Erken Müdahale ve Faaliyete Geçirme: Bu grup altında yer alan projeler, NEET pozisyonundaki gençlerin önlenmesine ve desteklenmesine odaklıdır.
- İşgücü piyasasına entegrasyon: Bu grup altındaki projeler, işsizlere işgücü piyasasına rahat bir şekilde erişme imkanları sağlamak amacıyla eğitime, öğretime veya istihdama erişim uygulamalarına odaklıdır.

56. Plan dahilindeki projeler, gençlik programları kapsamında yer alan bakanlıklar, yerel yönetimler ve aynı zamanda sosyal ortaklar gibi kurum ve kuruluşlar ile işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilecek, projelerin finansmanı Avrupa Sosyal Fonu bünyesindeki Gençlik Programı ve Rekabetçilik Fonu ile karşılanacaktır.

57. Gençlerin, bilhassa işgücü piyasası veya eğitim ve/veya öğretim süreçlerinin dışında kalmış olan gençlerin işgücü piyasasına sürdürülebilir şekilde entegre edilmesi, NSRF 2014-2020'nin (Ulusal Stratejik Referans Çerçevesi - AB fonlarının ulusal düzeyde programlanmasına yönelik referans belge) temel önceliğidir. Yukarıda belirtilen öncelik bağlamında şu hedefler belirlenmiştir:

- Her bir genç hedef grubunun ihtiyaçları çerçevesinde somut girişimlerin tasarlanması;
- İşgücü piyasasına farklı giriş mecralarının oluşturulması;
- Gençlerin, işgücü piyasasındaki konjonktürel durumlara göre, sahip oldukları mesleki profili uyarlama potansiyelinin güçlendirilmesi;
- Gençlerin mesleki deviniminin güçlendirilmesi ve "beyin göçünün" durdurulması;
- Mesleki eğitim olanaklarının ve mekanizmalarının terfi edilmesine öncelik vermek ve izlemek suretiyle mesleki eğitim ve stajyerliğin rolünün yükseltilmesi.

58. Bakanlığın Çalışma, Sosyal Güvenlik ve Refah Uygulama Programı olan "İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi" Programı, doğrudan istihdamın iyileştirilmesini hedefleyen ana programdır. Bu çerçevede İş ve İşçi Bulma Dairesi, genç istihdam alanının geliştirilmesine yönelik bir dizi somut program ve projeyi hayata geçirme sürecindedir, bu program ve projelerden bazıları sıralanacak olursa;

- İşgücüne katılan 16-24 yaş grubundaki gençlere yönelik iş deneyimi kazandırma programı;
- 35 yaş altı işsiz üniversite ve teknik eğitim kurumu mezunlarının istihdam edilmesi için işletmeleri sübvansetme programı;
- 35 yaş altı 2000 genç için girişimcilik projelerinin finanse edilmesine dayalı istihdam geliştirme programı "İnovasyon odaklı genç girişimciliği";
- 25.000 işsiz istihdam edilmesini amaçlayan, sigorta primlerini sübvansetmek yoluyla istihdamın geliştirilmesine yönelik altı aylık aralıklarla düzenlenen özel program;
- 40.000 işsiz istihdam edilmesini amaçlayan, sigorta primlerini sübvansetmek yoluyla istihdamın geliştirilmesine yönelik özel dört yıllık program;
- 2012-2013 yılları için, sezonluk otel işletmelerinde iş ilanlarının muhafaza edilmesi;
- İşgücü piyasasına yeniden entegre olma stratejisi;
- İş ve İşçi Bulma İdaresinin katılımıyla sosyal hizmet programı.

59. **Moldova**'da, genç işsizliği azaltmak için gençlerin rekabetçiliğinin artırılması, iş kurulması için mali destek, istihdam sürecinde sosyal imkanlar, vb. gibi çeşitli projeler geliştirilmiştir. Gençlerin sorunları Ulusal İstihdam Stratejisi, Ulusal Gençlik Stratejisi, vb. gibi çeşitli stratejik belgeler içerisinde ele alınmaktadır.

60. Eğitimin işgücü piyasasının taleplerine uygun hale getirilmesi için eğitim sisteminde reformlar yapılmıştır. Eğitim sistemini reforme etme önceliği Moldova Cumhuriyeti'nin ana stratejik belgeleri içerisinde yansıtılmaktadır, bu belgelerden bazıları sayılacak olursa: 2013-2014 dönemi için Hükümet Çalışma Programı, Moldova 2020 Stratejisi, 2013-2020 dönemi için mesleki ve teknik eğitimi geliştirme Stratejisi, "Eğitim 2020" taslak Stratejisi, Moldova Cumhuriyeti'nin rekabetçiliğini geliştirme Kılavuzu.

61. Girişimcilik oluşturma adına eğitim ve mali destek programları yürütülmektedir. Buna örnek olarak kendi işini kuran gençlere, %40 oranında karşılıksız hibe kredisi sağlayan "*Gençleri Ekonomik olarak Güçlendirme Ulusal Programı*" gösterilebilir. Bu program kapsamında yılda birkaç yüz yeni iş yaratılmaktadır.

62. İş ve işçi bulma kurumları nezdinde danışmanlık, kariyer rehberliği ve bilgilendirme çalışmaları, bilhassa işgücü piyasasıyla ilgili bilgilendirme merkezlerinde bilgilendirme çalışmaları düzenlenmektedir (çalışma kulüpleri, gençler için iş fuarları, bilgilendirme seminerleri, hibe yoluyla gençlerin küçük ölçekli girişimlerinin desteklenmesi, gençlerin önemli iletişim konuları etrafında karar alma ve kaynakları seferber etme süreçlerine dahil olmaya teşvik edilmesi). Bu çerçevede, yılda yaklaşık 30 bin gence, işgücü piyasasına entegre olmaları için iş ve işçi bulma kurumları vasıtasıyla danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri verilmektedir.

63. Aynı zamanda eğitim kurumlarında ve ayrıca iş ve işçi bulma kurumları ile ilgili bakanlıklar tarafından mali olarak desteklenen diğer STKlar tarafından düzenlenen mesleki eğitim kursları ile ücretsiz mesleki eğitim imkanı tanınmaktadır. Sonuçta her yıl yaklaşık 1000 işsiz genç, iş ve işçi bulma kurumları tarafından düzenlenen mesleki eğitim kurslarına kayıt olmaktadır.

64. Son olarak 2013 yılında, kırsal kesimlerde istihdam edilen yaklaşık 1530 doktor ve hemşireye ve 941 öğretmene görevlerine göre sosyal yardımlar sağlanmıştır.

65. **Romanya**'da, genç istihdam alanındaki mevcut stratejik çerçeve, 2014-2015 Gençlik Teminatı Uygulama Planıdır. Gençlik Teminatı Planının hayata geçirilmesine temel teşkil eden yasal ulusal çerçeve, *işsizlik sigortaları sistemi ve işgücüne katılımın geliştirilmesi ile ilgili Yasaya* ve ilgili metodolojik normlara odaklıdır. Bu süreçte temel unsur, işsizlik sigortasını, örneğin uzun süreli işsizler (belli hizmetlere hak sahibi olup işsizlik tazminatına hak sahibi olmayanlar) gibi yeni bir lehdar kategorisini dahil edecek şekilde düzenlemek olmuştur. Yapılan son değişikliklerde AB'nin yapısal ve uyum fonlarının kullanımı ve Gençlik Teminatı mimarisine zemin teşkil eden aşağıdaki iki unsur öne çıkmıştır: *Çıracılık Kanunu ve yüksek eğitim mezunları için stajyerlik Kanunu*. Bu düzenlemeler, AB fonlarının kullanılabilmesi sayesinde mesleki uygulamalar ve staj uygulamaları arasında denge sağlanmasında açık bir alternatif sunmaktadır.

66. Ulusal 2013 Genç İstihdamı Planı kapsamında, örneğin Eylül 2013 sonuna kadar 13.000 gencin dahil edilmiş olacağı Gençlik Teminatı Projesi vasıtasıyla gerçekleştirilecek uygulama ve programlar yer almaktadır (işveren bonusları, mali teşvikler, meslek ve kariyer rehberliği, girişim danışmanlığı, eğitim programları, çıracılık programlarının işlerliğinin ve etkinliğinin artırılması, okullar, üniversiteler, şirketler ve gençlerin kurduğu diğer örgütler arasındaki ortaklıklar).

67. Lise diploması almayı başaramayan 5.000 genç için, bu gençlere etkin entegre programlar sunmak suretiyle, işgücü piyasasına girişlerini kolaylaştırma fonksiyonu taşıyan iki "Gençlik Teminatı" pilot projesi, 26 gençlik teminatı merkezi vasıtasıyla hayata geçirilmiştir. Bu merkezler aynı zamanda NEET grubunda olup (istihdam, eğitim veya öğretim süreçlerinin hiçbirinde bulunmayan gençler) İş ve İşçi Bulma Kurumuna başvurmamış gençleri belirleme ve kayıt altına alma rolüne sahip olacaktır. Bu hizmet paketinde aşağıda belirtilen uygulamalar yer almaktadır:

- Bilgilendirme, mesleki bireysel danışmanlık veya grup danışmanlığı vermek;
- Aracılık hizmetleri vermek;
- Mesleki eğitim programları sunmak;
- Bağımsız çalışma veya iş kurulması ile ilgili danışmanlık, yardım ve mesleki eğitim;
- Staj imkanları sağlamak;
- Mahalli iş fuarları düzenlemek.

68. Gençler arasında istihdam oranının artırılması da yine 2014-2020 Ulusal İstihdam Stratejisinin ana hedefleri arasındadır. Belge, Avrupa Sosyal Fonu (FSE) tarafından sağlanan ek finansman desteğinde yürütülen kesintisiz mesleki eğitim sürecinde kaliteyi temin eden 'işyerinde çiraklık' uygulamalarının hayata geçirilmesini ve aynı zamanda yüksek eğitim mezunlarına iyi bir iş ve ideal düzeyde sosyal güvence sunabilme adına staj olanaklarının sağlanmasını öngörmektedir.

69. **Rusya**'da, işgücü piyasasındaki durumun iyileştirilmesine ilişkin konu başlıklarına, işçilerin vasıflarının iyileştirilmesini de amaçlayan 2012 Mayıs tarihli Başkanlık Kararnamelerinde yer verilmiştir.

70. Rusya Federasyonu'nun İstihdamı Destekleme Programı 2012 yılında kabul edilmiş, Haziran 2013'te de bu programın hayata geçirilmesine ilişkin Plan onaylanmış olup bu plan içerisinde "Etkin istihdam politikası ve işsizler için sosyal destek" başlıklı bir bölüm yer almaktadır.

71. Eylül 2013'de, iş hayatına yeni atılmak isteyen gençler de dahil olmak üzere farklı kategorilerden insanların istihdam edilmesinde işverenleri teşvik eden Yeni İstihdam Programı hayata geçirilmiştir. Programda, 35 yaş altı vasıflı vatandaşların istihdamını amaçlayan ve bunun yanı sıra Federal Sibirya Bölgesi ve Uzak Doğu'daki diğer coğrafyalarda bulunan Rusya Federasyonu vatandaşlarının istihdamını konu alan projeler öngörülmektedir.

72. Rusya Federasyonu Eğitim ve Bilim Bakanlığı, eğitim sistemindeki öğretim yapısının işgücü piyasasının taleplerine uygun olmasını sağlama adına yüksek eğitim kurumlarının faaliyetlerinin etkinliğini izlemektedir. 2013 yılında, mezunların istihdamına ilişkin yeni bir kriter uygulamaya geçirilmiştir.

73. 2012 itibariyle, Rusya Federasyonunu oluşturan ilgili ülkelerin idari makamları, 2012-2015 dönemi için eğitim kurumlarındaki öğrencilere mesleki rehberlik sağlamaya yönelik bir dizi uygulama gerçekleştirmiştir.

74. Rusya Federasyonu Çalışma Bakanlığı ve Rusya Federasyonu Eğitim ve Bilim Bakanlığı, gençlerin mesleki yönelimi için gençlerin yaşam planlarını, kariyer hedeflerini ve geçici istihdam da dahil olmak üzere istihdam organizasyonunu şekillendiren taslaklar hazırlamak amacıyla Kurumlararası Koordinasyon Konseyini kurmuştur. Konseyin görevlerinden biri, orta öğretim öğrencileri için mesleki rehberlik sağlanması, bu öğrencilerin meslek, uzmanlık ve işgücü piyasasında talep gören çalışma alanlarına yönelik motivasyonlarının pekiştirilmesi süreçlerini içeren bir mesleki intibak sistemi geliştirmektir. Ayrıca, 2009 yılından bu yana, mezunların eğitim kurumlarında mesleki eğitim almalarını ve uygulama becerileri kazanmalarını sağlamak ve aynı zamanda yeni teknolojileri, biçimleri ve organizasyon yöntemlerini bizzat işyerinde öğrenmeleri için mezunlara yönelik staj programları düzenlenmektedir.

75. İşgücü piyasası ile ilgili gençlik politikasının hedeflerinden biri, genç girişimciliğin geliştirilmesi için elverişli koşullar yaratmak ve gençlerin kendi işlerini kurma olanaklarını arttırmaktır.

76. Genç girişimciliği geliştirme çerçevesinde, 2009 yılından bu yana işsiz vatandaşların serbest meslek erbabı haline gelmelerini arttırmak amacıyla kriz önleyici tedbirler alınmıştır. Bu tedbirler, bu kişilere kendi işlerini kurma amacıyla maksimum işsizlik yardımlarının 12 katı tutarında teşvik şeklinde devlet desteği ve işsiz vatandaşların istihdamı için ek işlerin oluşturulmasına yönelik aynı miktarda teşvik verilmesini öngörmektedir. 2009-2011 döneminde, kendi işini kuran kişilerin %30'dan fazlası gençlerdir.

77. **Sırbistan**'da, Mart 2010'da ilgili Eylem Planı ile birlikte Kariyer Rehberliği ve Danışmanlığı Stratejisi kabul edilmiştir. Bu Stratejinin ana amacı, işgücü piyasası talepleri ile gençlerin kişisel uzmanlıklarını birbiriyle örtüştürmektir.

78. Eğitim sistemi reformu halihazırda, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına daha fazla karşılık verecek okul ve üniversite müfredatlarının geliştirilmesi yönünde ilerlemektedir. Hükümet, 9 Mayıs 2009 tarihinde Ulusal Gençlik Stratejisini kabul etmiştir. Ulusal Gençlik Stratejisi Uygulama Eylem Planı, her tip genç istihdamını, serbest meslek erbablığını ve girişimciliği teşvik etmekte ve canlandırmaktadır.

Plan, gençlerin istihdamını konu alan dört spesifik hedef içermektedir. Spesifik hedeflere ulaşılmasını sağlayan planlı ve taslak çalışmalar için beklenen çıktılar şunlardır:

- Çalışan genç nüfusun artırılması;
- Kariyer rehberlik ve danışmanlık merkezlerinin ve aynı zamanda mesleki bilgilendirme merkezlerinin teknik ve personel anlamındaki kapasitelerinin iyileştirilmesi;
- Kariyer rehberlik ve danışmanlık merkezlerinin ve aynı zamanda mesleki bilgilendirme merkezlerinin geliştirilmesi;
- İşgücüne katılan gençlerin etkinliğinin yükseltilmesi;
- Eğitim sistemi ve Sırbistan Cumhuriyeti'ndeki genç girişimcilerin sayısının artırılması vasıtasıyla, girişimciliğin popülerlik kazanmasına katkı sağlayan çalışmalar yapılması;
- Gençlerin, bilhassa genç işsizlik oranının ortalamasının üzerinde olduğu daha az gelişmiş bölgelere yönelik coğrafi deviniminin artırılması.

79. **Türkiye** hükümeti, istikrarın yeniden kazanılmasını amaçlayan makroekonomik politikalara ek olarak, ücret dışı işgücü maliyet kalemlerini azaltmaya yönelik tedbirler almıştır. Bu tedbirlerin sonucu olarak şirketler, işçi çıkarma yerine işçi istihdam etmeye teşvik edilmiş ve kayıtdışı istihdam azalmıştır. Bu tedbirler kapsamında sosyal güvenlik primlerinin genel olarak azaltılması; genç, kadın ve uzun süredir işsiz olan kişileri istihdam etmeye yönelik teşvikler; eğitimin geliştirilmesi ve bunun yanı sıra daha az gelişmiş bölgelere yatırım yapan işletmeler için vergilerin düşürülmesi yer almıştır. Bu maliyetler, sosyal güvenlik kurumlarına kamu ödeneği aktarımıyla dengelenmiştir. Bu uygulama sayesinde 2009 yılında 61.000, 2010 yılında ise 63.000'in üzerinde iş olanağı yaratılmıştır. Aynı zamanda personeline mesleki eğitim veren işverenler düşük sosyal güvenlik primi uygulamasından faydalanmış ve teknoloji, araştırma ve geliştirme alanlarında personel istihdam eden işverenlerin sosyal güvenlik primleri beş yıl boyunca yarıya indirilmiştir. Bilhassa kadınlar ve gençler için

hükümet, Mayıs 2008 ile Mayıs 2010 döneminde işe alınan işçiler için beş yıllık dönem boyunca, sosyal güvenlik primlerinde işveren payını karşılamaya karar vermiştir.

80. Mevcut Milli İstihdam Stratejisinin temel siyasi önceliklerinden biri "Özel Politika Gerektiren Grupların İstihdamının Arttırılması" olarak belirlenmiştir. Bu temel öncelik çerçevesinde, gençlerin istihdam edilmesinin önündeki engellerin kaldırılması amaçlanmaktadır. Bu noktada amaç, 2023'e kadar genel işsizlik içerisindeki genç işsizlik oranını azaltmaktır. Bu kapsamda yapılacak uygulamalar şunlardır:

- Gençlere kariyer planlaması, iş bulmada yardım, işveren taleplerine uygun vasıf kazandırma ve danışmanlık hizmetleri verilmesi;
- Gençlerin mesleki eğitimlerle desteklenmesi;
- Genç girişimcilerin desteklenmesi;
- Gençlerin kayıtdışı istihdamıyla mücadele;
- Gençlerin, bilhassa genç kadınların işgücü piyasasına entegrasyonunu kolaylaştırmaya yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi;
- Bankacılık ve sigortacılık mezunları başta olmak üzere stajyerliğin ve işbaşı eğitimlerinin arttırılması;
- Tekstil ve hazır giyim sektöründe genç istihdamının desteklenmesi;
- İşgücü taleplerine ilişkin orta ve uzun vadeli projeksiyonlara dayalı olarak meslek listelerinde ve mesleki yüksek eğitim kurumlarında yeni departmanların oluşturulması.

81. **Ukrayna**'da işsizlik, "Ukrayna Gençliği 2009-2015" başlıklı Devlet Sosyal Programı içerisinde tanımlanmış olan temel problemlerden biridir. Genç istihdamı ve girişimciliği adına hükümet gençler için iş geliştirme merkezleri açmakta ve eğitim kurumlarında istihdam merkezleri kurulmasını desteklemektedir. Bu çerçevede asli rol işyerlerine destek sağlayarak gençlerin yaz tatillerinde geçici olarak istihdam edilmesini sağlamaktır.

2020'ye kadar olan dönem için Devlet Gençlik Politikası Geliştirme Stratejisi Eylül 2013'te kabul edilmiş olup bu stratejinin önceliklerinden birisi de aşağıda belirtilen süreçler vasıtasıyla gençlerin istihdamını sağlamaktır:

- Genç mezunların iş hayatına atılmalarının sağlanmasında işverenlerin teşvik edilmesi;
- Gençler arasında rekabetçilik düzeyinin arttırılması;
- Eğitim kurumlarının müfredatı kapsamında iş kurulması ve müteşebbis becerilerinin edinilmesi konusunda ekstra programlar düzenlenmesi;
- Bilhassa sosyal kırılganlığı yüksek gruplar arasında genç istihdamının geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin yürütülmesi;
- Genç girişimciliğinin teşvik edilmesi ve bu sürecin geliştirilmesini sağlayacak destek mekanizmalarının araştırılması;
- Gençler arasında formal olmayan eğitimin geçerliliğine ilişkin bir onay sisteminin geliştirilmesi;
- Orta öğretim kurumlarının 8-11. sınıfları için iş rehberliği sisteminin geliştirilmesi.

IV. ULUSLAR ARASI ÇERÇEVE VE TECRÜBE

Birleşmiş Milletler - Uluslararası Çalışma Örgütü

82. ILO'nun genç istihdamı programı, genç istihdamı ile ilgili uyumlu ve koordineli projeler geliştirilmesinde ülkelere destek vermektedir. Bu entegre yaklaşım, işgücü talebini ve arzını

ele alan makroekonomik politikalar ile özel hedefli projeleri ve bunun yanı sıra istihdam niteliğini ve niceliğini bir araya getirmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalar:

- Genç istihdam, işsizlik ve yetersiz istihdam süreçlerinin mahiyeti ve ölçeği ile ilgili verilerin toplanması;
- Genç istihdamı ile ilgili ülke politikalarının ve programlarının etkinliğinin analiz edilmesi;
- Hükümetler ile işçi ve işveren örgütleri için genç istihdamı ve kapasite inşası ile ilgili ülke içi işgücü piyasası politikalarının ve programlarının güçlendirilmesine yönelik siyasi danışmanlık;
- İstihdam-yoğun yatırımlara, vasıf geliştirmeye, genç girişimciliğine, finansmana erişime ve diğer özel hedefli etkin işgücü piyasası uygulamalarına odaklı ulusal genç istihdamı programlarının düzenlenmesinde ve uygulanmasında teknik destek;
- İstihdam edilebilme niteliği, istihdam ve işçi hakları konuları öncelikli olmak kaydıyla gençler için iyi iş olanakları geliştirilmesini sağlamaya yönelik destek ve bilinçlendirme çalışmaları;
- Genç İstihdamı Ağı (YEN) ortaklığı vasıtasıyla danışmanlık hizmetleri verilmesi;
- Ulusal ve global eş ağlar, Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kurumlar genelinde kurumlar arası işbirliği ve uluslararası, bölgesel ve ulusal ölçekte özel sektör ve kamu sektörü arasında işbirliği kurulması vasıtasıyla genç istihdamı ile ilgili stratejik ortaklıklar.

Avrupa Birliği

83. AB, çalışma yaşındaki nüfus (20-64) için %75'lik bir istihdam oranına ulaşma hedefine paralel olarak genç işsizliğini azaltma ve genç istihdam oranını artırma yönünde çalışmaktadır.

84. Komisyon, Kasım 2012'de bilhassa genç işsizliğinin ve sosyal dışlanmanın ele alınmasında üye devletlere yardımcı olmaya yönelik projeler tasarlamıştır. Bu projeler kapsamında (Genç İstihdamı Paketi), her ülkede, üye devletlerin 25 yaşına kadar olan tüm gençlerin kaliteli işe, kesintisiz eğitime sahip olmasını ve formal eğitimden ayrıldığında veya işsiz kaldığında dört ay içerisinde çıraklık veya stajyerlik programına dahil edilmesini sağlamak zorunda olduğu bir Gençlik Taahhüt Programının yürürlüğe konmasına ilişkin Tavsiye Kararı yer almıştır.

85. Genç İstihdamı Projesi (2013) Genç İstihdamı Paketi içerisinde ana hatlarıyla açıklanan uygulamalara hız kazandırmaktadır. Proje, bilhassa genç işsizlik oranının %25'in üzerinde olduğu bölgelerde eğitime, istihdama veya öğretime dahil olmayan (NEET) gençlerin desteklenmesini amaçlanmaktadır. Genç İstihdamı Paketi (2012), daha geniş ölçekli İstihdam Paketi içerisinde öngörülen projelere tamamlayıcı niteliktedir.

- Stajyerlere yönelik kalite çerçevesiyle ilgili olarak AB sosyal ortakları arasında ikinci kademe istişare;
- *Çıraklık Konusunda Avrupa Çalışma İttifakı* ve gençler için devinimin önündeki engelleri azaltmanın yolları;
- *Hareket Halindeki Gençlik* - Avrupa'daki gençler için eğitim ve istihdam ile ilgili kapsamlı politika girişimleri paketi;

- Genç işsizliğini azaltmaya yönelik projeler içeren *Gençler için Fırsatlar Girişimi* (2011);
- Gençlerin Avrupa genelindeki açık iş pozisyonlarını doldurmalarına yardım etmeyi amaçlayan *İlk EURES İşiniz Projesi*;
- Avrupa genelinde, işgücünde talep edilen vasıflarla ilgili bilgi toplama ve işgücü piyasasındaki gelişmeleri öngörme aracı olan *AB Vasıf Platformu*.

86. Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova ve Ukrayna bağlamında olmak üzere *Avrupa Komşuluk Politikası (ENP)*, sahip olduğu sosyal boyut aracılığıyla bilhassa sosyoekonomik kalkınma, istihdam, sosyal politikalar ve yapısal reformları kapsamaktadır. Bu çerçevede AB, ortak devletlerin yoksulluğu azaltma, istihdam yaratma, temel işgücü standartları ve sosyal diyalog oluşturma, bölgesel eşitsizliği azaltma, çalışma koşullarını iyileştirme, sosyal desteğin etkinliğini geliştirme ve sosyal refah sistemlerini reforme etme çabalarını teşvik etmektedir. ENP çerçevesinde kaydedilen ilerleme ilgili ülke raporları içerisinde yansıtılmaktadır.

87. AB'nin genişleme politikaları kapsamında, bir AB kurumu olan *Avrupa Eğitim Derneği (ETF)*, mesleki eğitim, öğretim ve istihdam sistemlerinde reform yapmak suretiyle insan sermayesi potansiyelinden yararlanılması konusunda ülkelere destek vermektedir. KEİ üye devletleri arasındaki ETF ortakları şunlardır: Arnavutluk, Sırbistan ve Türkiye, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova, Ukrayna (ENP ülkeleri) ve ayrıca Rusya. ETF, vasıf arzını ve talebini eşleştirme sistemlerinin iyileştirilmesinde politika yapıcılara ve uygulayıcı makamlara destek sağlama amacıyla 2011-2013 yılları arasında uygulanmış üç yıllık bir inovasyon ve öğrenim projesi olan "ETF ortağı ülkelerde vasıf talebinin ve arzının öngörülmesi ve eşleştirilmesi" Projesini uygulamaya koymuştur.

KEİ çerçevesi

88. Genç işsizliğiyle mücadele ve istihdamı geliştirme alanında KEİ üye devletleri arasında bir işbirliği geliştirmek amacıyla, genç istihdamı ile ilgili politikalar konusunda bilgi ve en başarılı uygulama alış-verişi ile sürece start verilmelidir.

89. Ancak bu alanda, mevcut raporun hazırlanmasında da karşılaşılan verimli bir işbirliği yapılmasının önündeki temel engel, KEİ bölgesinde genç işgücü piyasasıyla ilgili kapsamlı, entegre ve merkezi veritabanların bulunmayışıdır.

90. Ekonomik ve Sosyal İstatistik Verilerinin ve Bilgilerinin Uyumlaştırılması ve Alışverişi, "Gelişmiş bir KEİ Ortaklığına Yönelik Ekonomik Gündem" içerisinde öngörülen amaçlardan biridir. Bu nedenle çalışmalar, KEİ Çalışma Grubunun İstatistiksel Veri ve Ekonomik Bilgi Alışverişinin yeniden etkin hale getirilmesi yönünde yoğunlaştırılmalıdır.

91. İstatistiksel Veri ve Ekonomik Bilgi Alışverişi Çalışma Grubu, Ekim 1992'deki ilk toplantısında en temel görevinin, KEİ Çalışma Gruplarına uygun zamanda karşılaştırılabilir bilgiler sunma olarak kararlaştırmıştır. Üye devletler, veri uyumluluğu sağlamak ve ortak bir ekonomik dil için referans oluşturmak amacıyla istatistiksel yöntemleri ve tanımları uyumlaştırma ve tüm faaliyetlerinde uluslararası sınıflandırmaları kullanma gerekliliğini kabul etmiştir.

92. Üye devletler aynı zamanda Türkiye Devlet İstatistik Enstitüsü bünyesinde KEİ İstatistiksel Veri ve Ekonomik Bilgi Paylaşımı Koordinasyon Merkezini kurmayı kararlaştırmıştır. Bu merkez, *Karadeniz Ekonomik İşbirliği Ülkelerinin Sosyal ve Ekonomik Göstergeleri ve Türkiye'nin Karadeniz Ekonomik İşbirliği Ülkeleri ile Dış Ticareti* isimli bir istatistik derlemesi hazırlamıştır.

93. Çalışma Grubu Ekim 1997'den bu yana herhangi bir toplantı yapmamıştır. O dönemden bu yana hiçbir üye devlet, Toplantı tertipleme veya Çalışma Grubu Ülke Koordinatörünün görevini üstlenme yönünde bir istek beyan etmemiştir.

V. SONUÇLAR

94. Küresel ekonomik ve mali krizle ciddi olarak alevlenmiş genç işsizlik krizi, KEİ bölgesi ekonomileri ve toplumları üzerinde derin etkiler yaratmıştır. KEİ üye devletleri, iyi ve kazançlı işlerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi noktasında tedbir alarak bu problemi ele alma yoluna gitmiştir.

95. Gençlerin işgücüne geçişi noktasında karşılaştıkları engellerin nasıl aşılacağı ile ilgili pek çok şey öğrenilmiş olsa da birçok ülkede etkin olmayan makroekonomik ve diğer politikalar genel manada, bilhassa da gençler için yeterli istihdam yaratılmasını önlemiştir.

96. Genç işsizliği probleminin kolay bir çözümü yoktur. Problemin sistemik niteliğini, bilhassa ülke düzeyinde ele almak için kolektif bir yaklaşıma ihtiyaç olduğu açıktır. Bir yandan mali ve iktisadi sürdürülebilirlik sağlarken diğer yandan makroekonomik politikalar, istihdam edilebilirlik, işgücü piyasası politikaları, genç girişimcilik ve krizin sosyal sonuçlarını massaya yatıran projeler vasıtasıyla istihdamdaki büyüme ve sağlıklı istihdam olanakları yaratılması teşvik edilmelidir. Sosyoekonomik olarak dezavantajlı durumdaki gençler refah ve eğitim düzeyi daha ileride olan emsallerine kıyasla daha yüksek işsizlik riskiyle karşı karşıyadır, bu nedenle politika yapımcılar bilhassa bu gruplara ulaşma yönünde çalışma yapmayı hedeflemelidir.

97. Birçok aktif işgücü piyasası programı, gençlerin istihdam beklentilerini ciddi manada iyileştirmekten uzak kalmıştır ve her şeyin ötesinde genç işsizliği problemi, ülkelerin sağlıklı istihdam olanakları üreten bir sürdürülebilir ekonomik büyümeye ulaşma kapasitelerinde bir sorun olarak kalmaya devam etmektedir. Ancak, çeşitli ülkelerde programların analiz edilmesinden çıkarılan dersler, genç istihdamı önündeki spesifik engelleri ele alan bazı program ve politikaların, bazı gençler ve bazı durumlar için faydalı olabileceğini göstermektedir.

98. KEİ üye devletleri arasında eğitim ve işgücü piyasası çıktılarındaki farklar, ülkelerin genç istihdamını ve vasıflarını iyileştirmek için uygulamaya koyduğu başarılı proje ve programlardan karşılıklı ders çıkarma fırsatı olarak kullanılmalıdır. Durumun iyileştirilmesi ve korkutucu "kayıp jenerasyon" trendinin ortadan kaldırılmasında, siyasi taahhüt ve yenilikçi yaklaşımlar da yine çok önemlidir.